

MARGONAUTÁK

Írások Margócsy István 60. születésnapjára

Szerkesztők

Csörsz Rumen István, Hegedüs Béla, Vaderna Gábor (I. rész)

Ambrus Judit, Bárány Tibor (II. rész)

Munkatárs: Teslár Ákos (II. rész)

rec.iti

Budapest • 2009

[<http://rec.iti.mta.hu/rec.iti>]

MERÉNYI ANNAMÁRIA

„Újulnunk szükség(?)”

Ungvárnémeti Tóth László és Czinke Ferenc polémiája

Zeng dalod; esküszöd azt, 's mivel esküszöd, elhiszem. Óh de
Nem szépen zeng. A fölmile nem czinege.
(Kazinczy Ferenc: *Fülmile és Czínke*)¹

Egy hiba van benned; de igen nagy, Cz. . . ke barátom:
Ami vagy, az nem vagy, s a haza szenved ezért.

Gőzei közt fejedet főnek gondoltam: azonban
Tök vala, s benne kicsin, kék fejü cinke magolt.
(Vörösmarty Mihály: *Czínkére*)²

I. Ungvárnémeti polémiái

Ungvárnémeti Tóth László Terhes Sámuellel, Ertsei Dániellel és Czinke Ferencsel keveredett fontosabb irodalmi vitába. A Terhessel folytatott vita az egyik részről a *Tükröcske egy ficzkozó-poéta számára: Első darab azon esetre ha a' Ficzkozó nem szelídiül* és az *Újra amalgámozott ivégtáblátska*³ című gúnyiratokban olvasható, a fiatal medikus-költő visszontválaszai pedig az 1816-os magyar nyelvű könyv⁴ glosszáiban és a görög–magyar bilingvis kötet (1818) éles hangú záró megjegyzéseiben szerepelnek.⁵ A református lelkész és Ungvárnémeti valójában négy témában szólalkozott össze: eltérő álláspontot

¹ KAZINCZY Ferenc, *Fülmile és Czínke*. = KAZINCZY Ferenc *Összes költeményei*, s. a. r. GERGYE László, Bp., Balassi, 1998 (RMKT, XVIII. század, 2.), 137.

² VÖRÖSMARTY Mihály, *Czínkére*. = VÖRÖSMARTY Mihály *Összes költeményei*, s. a. r. SZÁSZ Imre, Bp., Szépirodalmi, 1963, I, 303–304.

³ TERHES Sámuel, *Tükröcske egy ficzkozó-poéta számára: Első darab azon esetre ha a' Ficzkozó nem szelídiül*, Pest, 1816.; TERHES Sámuel, *R'i mocén tártitve vagy újra amalgámozott ivégtáblátska*, Pest, 1819.

⁴ UNGVÁR-NÉMETI TÓTH László *Versei*, Pesten, Trattner János Tamás betűivel, 1816; UNGVÁR-NÉMETI TÓTH László *Görög versei: Magyar tolmácsolattal*, Pesten, Trattner János Tamás betűivel, 1818.

⁵ A témára vonatkozóan I. MERÉNYI Annamária, *Régiék és újak vitája: Terhes Sámuel és Ungvárnémeti polémiája*, Új Dunatáj, 2003/6, 26–39.

képviseltek a sztoicizmus tételeinek megítélésében; mindketten foglalkoztak a *poeta doctus – poeta natus* tárgykörével, a mértékes és kádenciás versrendszerek kérdésével, továbbá e polémia a régiek és újak vitájának kései magyarországi lecsapódásaként is felfogható.

Ungvárnémeti másodikként Ertsei Dániel debreceni tanárral különbözött össze.⁶ Tóth László a professzor *Philosophia* című, magyar nyelvű, kantianus gondolatmenetet követő összefoglalásáról egy éles hangú recenziót tett közzé a *Tudományos Gyűjtemény* hasábjain.⁷ Különösen annak debreceni nyelvezetét támadta, továbbá a könyv terminológiájára vonatkozóan is több bíráló kijelentést tett. Ungvárnémeti úgy látja, Ertsei a magyar filozófiai szaknyelvet bátrabban is megalkothatta volna. A tükörfordítással átvett elnevezések helyett három módon bővíthette volna a szakszókincset: önállóan szakkifejezések alkotásával, valamint a költők által konstruált szavak alkalmazásával és a népnyelv felhasználásával. Ertsei Dániel válaszában sértődötten cáfolta Ungvárnémeti kijelentéseit.⁸

E tanulmányban a harmadik polémiát értelmezzük, amely Czinke Ferenc és Ungvárnémeti Tóth László között zajlott le. A Pesti Universitas Magyar Tanszékét sokak szerint igazságtalanul bitorló professzor életrajzát a Magyar Tudományos Akadémia tulajdonában lévő kéziratos forrás alapján tárjuk fel. A témában született szakirodalom segítségével áttekintjük a tanszék betöltésére kiírt pályázat sorsát, külön kiemelve a Kazinczy-kör állásfoglalásait, végül pedig a két szerző 1816-ban megjelent, egymáshoz címzett episztolájával foglalkozunk. A pesti egyetem professzorával váltott költői levél homlokterében a nyelvújítás kérdése, nevezetesen az újítás és szokás ellentétpárja áll: míg Ungvárnémeti a nyelv szükséges változtatása mellett érvel, vagyis a Széphalmi Mester nézeteit zengi, addig Czinke egy hagyományos, maradi álláspontot képvisel.

⁶ E vita részletes elemzésével még adós az Ungvárnémeti munkásságát feldolgozó szakirodalom.

⁷ UNGVÁRNÉMETI TÓTH László, *Philosophia, írta Ertsei Dániel...*, TudGyűjt, 1817/IV, 95–115.

⁸ T. T. ERCSEI Daniel Deb. Prof. *észrevételei Philosophiai munkáinak, 's más munkák recenziója eránt*, TudGyűjt, 1818/IV, 129–131.

2. Ki volt Czinke Ferenc?⁹

Czinke Ferenc költő és nyelvész volt. Az MTAK kéziratárában őrzött ötlapnyi, magyar és latin nyelvű, saját kézírással készült *Önéletrajzi adatok Czinke Ferencztől* című anyag szerint tanulmányait a pesti egyetemen végezte, ahol az alapképzés után bölcsészettudományokat hallgatott. Diplomáját 1785-ben kapta kézhez. 1785 és 1830 közt mindösszesen 46 tanévet töltött el oktatással, ennek nagyobbik részében középiskolai tanár volt. Pályafutását junior professzorként Pécsen kezdte, itt négy és fél esztendő tartózkodott, 1789-től 1793-ig ugyanebben a beosztásban Szombathelyen dolgozott, majd a grammatika senior professzoraként, 1801-ig nyolc évet tanított Sopronban, végül pedig ugyanezzel a kinevezéssel, 1801-től 1808-ig Budán végzett oktatási tevékenységet. 1808-ban, Révai Miklós váratlanul bekövetkezett halála után a Pesti Universitas Magyar Nyelvi és Irodalmi Tanítószékére került professzornak, s egészen nyugdíjba vonulásáig, azaz 23 esztendőn keresztül működött ebben a beosztásban. A korabeli írók és tudósok, különösképpen Kazinczy és köre értetlenséggel fogadták kinevezését. Minderről alább részletesen szó lesz.

A kézirat szerint Czinke Ferenc szövegeinek nagyobbik része magyar nyelven készült; a lista eredeti és fordított műveket egyaránt tartalmaz, s szinte valamennyi megjelent nyomtatásban is. Czinke azon írásai, melyek szerepelnek a fent megnevezett listán, az alábbi módon oszthatók fel:

I. Tudományos értekezések:

– *Próbátétel a' magyar ékes szóllásnak gyakorlásaiból. . .*, Budae, 1809.

– *Az új Holmi. II. Tsomó, Beszéd a' Magyar Nyelv ügyében*, Pest, 1810.¹⁰

⁹ *Önéletrajzi adatok Czinke Ferencztől*, MTAK Kt, Tört. 2-r. 11. sz. A manuscriptumon az életrajzi adatok latinul, a bibliográfia pedig magyarul szerepel. Czinke biográfiájára vonatkozóan a következő összefoglalások forgathatók még haszonnal: SZINNYEI József, *Czinke Ferencz* = Uő, *Magyar írók élete és munkái*, Bp., Hornyászy Viktor, 1914, II, 523–524; OROSZ László, *Czinke Ferenc* = *Új magyar irodalmi lexikon*, főszerk. PÉTER László, Bp., Akadémiai, 1994, I, 320.

¹⁰ E művéről lesújtó kritikát közölt álneven Szemere Pál: KÉPLAKI Vilhelm, *Az Új Holmi' első csomójának kritikai megítéltése*, Pesten, Trattner Mátyás betűivel, 1810. Kazinczy és baráti köre ujjongott a recenzió megjelenése felett. Álljon itt néhány levél-részlet: Kazinczy Horvát Istvánnak: „Ha így bánand Képlaki Wilhelm – az Isten bocsássa-meg neki, hogy ezt a' német keresztnevet választotta álörcczául – ő még utoljára Prof. Czinkét letudatlanítja!” *KazLev*, VII, 414; Kazinczy Döbrentei Gábornak: „Már olvastam a' Czinke Holmijét. Gyalázatos firka. Pest barátnk Képlaki Wilhelm név alatt derekasan megkorbácsolák.” (*KazLev*, VII, 424.); Kazinczy Helmeczy Mihálynak: „Kérem a' mi Képlakinkat, hogy ha Czinke az új bodza furuglyát ismét megfújja, az az, ha ki találja adni ezt az újabb idétlen fajzatot, Képlakinak elég Resolútiója legyen, ellene kikelni.” (*KazLev*, X, 12.). Berzsenyi

– *Az ifjú Tudósok gyűlése Pesten, Dramatizált beszélgetés, vitézi versekben, egymást váltva 14 lantos ódával, egy folyó beszéddel*, Budae, 1813.

– *Az ifjú Szószóllók gyűlése a' Nyelvek ügyében, Dramatizált beszélgetés, szabad jambusokban, egymást váltva, 24 lantos ódával, egy folyó beszéddel*, Budae, 1814.

II. Szépirodalmi művek:

I. eredetiek, magyar nyelven:

– *A' Magyar Nyelv ditsírete, egy ódában*, Pétssett, 1789.

– *Öt Magyar Óda szent István napjára*, Sabariae, 1792.

– *Köszöntő versek, Gróf Hallerné Asszonyhoz, midőn T. Berghofer Úr jubileomi beszédjét kinyomtattatná*, Sopronii, 1795.

– *Magyar Idillion pásztori vers, folyó vitézi versekben*, Pestini, 1797.

– *Örvendő Fébus, Somogy Vármegyébe, midőn Széchenyi Ferencz Fő-Ispányi méltóságába béiktatódott*, Kaposváron, Sz. Jakab hav. 4dikén, Sopronii, 1789.

– *Halotti versek, B. Mesznil József Úr temetésének tiszteletére*, Sopronii, 1798.

– *Öt Tábori Mars, lantos versekben, a' Magyar Nemes Insurrectzióra*, Budae, 1800.

– *Köszöntő Múzsza, b. Szerdahelyi György Alojzsius*, Pestini, 1801.

– *A' Budai Oskolák Kiráhyi Ünnepe, az 5dik hónap 4-dik napja*, Budae, 1807.

– *Elegyia, b. Profeszszor Hirsch Úr halálára*, Pesten, Novemb. 15., 1809.

– *Az új Holmi. I. Tsomó. Vitézi versekben (tréfa a' ritmus dolgában)*, Pest, 1810.

– *Írókéz, Bobódsi vagy Bobózat, Abdérában*, Budae, 1825.

2. eredetiek, idegen nyelven:

– *Ode ad Suam Majestatem, qua pecuniam pro subsidio belli gratuito collatam, nomine poetarum et totius gymnasii Soproniensis obtulit*, Viennae, 1796.

– *Ode Hungarica, cum versione latina, ad Suam Majestatem Imperatorem Russorum*, Budae, 1814.

3. fordítások:

– *Hegyfalvi (Hegyfalusi) képes szálának magyarázatja, vitézi versekben, németből*, Sopronii, 1794.

– *Nagy Emberek beszélgetései az Elízium Mezejin, Fenelonból fordítva*, Budae, 1816.

Czinke Ferenc alábbi művei nem szerepelnek az MTA Kézirattárában őrzött lajstromon:

I. Tudományos értekezések:

– *Beszéd a' magyar nyelv ügyében*, Pest, 1808.¹¹

II. Szépirodalmi művek:

---

is foglalkozik a témával: „Örültem midőn Szemere Czinke ostobaságát meg mutatta. . .” *Horvát Istvánnak* BER'SENYI Dániel, közli HORVÁT Árpád, Századok, 1879/I, 87.

¹¹ Csetri Lajos erről a szövegről a következőket írja: „az erősen vitatott és államnyelvi mozgalom által kiszorítani akart latin kultúra értékeire hívja fel a figyelmet.” CSETRI Lajos,

I. eredetiek, magyar nyelven:

– *Rumbach Sebestyénhez*, Pest, 1805.

– *Két poétai levél: Tekintetes Czinke Ferencz Úr, Tóth Lászlóhoz*, Pest, 1816.

– *Siralom*, Pest, 1828.

2. fordítások:

– *A hegyfalvi, történetbéli képesszálának magyarázatja: Vitézi versekben, németből, Dormeister István után szabadon fordította egy tiszabáti magyar*, [Veszprém], 1794.

III. Ismeretterjesztő művek:

– *A szombatbelyi francia iskola hallgatói*, h. n., 1791.

– *An die Ungarn der löbl. Eisenburger Gespansschaft in gesamte Beschreibung des neuen Gemähltes heil. Ungarischen Königs Stephans in Steinamanger. . .*, h. és é. n.

– *Hogyan lebessen a jávorfa leveléből cukrot csinálni*, A főméltóságú kir. Helytartó tanácsa parancsolatjára ford., Buda, 1812.

– *Hogyan lebessen a kukoriczaszár leveléből gyümölcse megszedése után szirupot és cukrot csinálni*, A főmélt. királyi helytartó tanácsa parancsolatjára Neuhold Nep. János után ford., Buda, 1812.

3. Czinke Ferenc és az egyetemi katedra

Révai Miklós 1802 júliusában foglalta el a Pesti Universitas Magyar Tanítószékén a professzori állást, amit majdnem öt esztendőn keresztül töltött be. Egészsége 1806 telén megromlott, s 1807. április 1-én meghalt. Révai – aki egyébként attól tartott, hogy halálát követően Verseghy Ferenc vagy valamely, a debreceni grammatikát követő tudós kerül a helyébe – tanítványát, Horvát Istvánt szemelte ki utódjául. Még Ürményi Józseffel is kapcsolatba lépett, hogy rajta keresztül vigye át tervét.¹² Révai elhunyt után helyettes tanárként Kulcsár István állt a tanítószék élére, majd 1807 decemberében a helytartó tanács a kilenc pályázó¹³ közül azt a Czinke Ferencet tartotta a legalkalmasabbnak, aki maradi szemléletével és neológia-ellenességével sokat ártott a magyar nyelv ügyének.¹⁴

Egység vagy különbözőség? Nyelv- és irodalomszemlélet a magyar irodalmi nyelvújítás korszakában, Bp., Akadémiai, 1990 (Irodalomtuomány és Kritika), 219–220.

¹² RÉVAI Miklós *folymodványa Ürményi József országbíróhoz*, közli HORVÁT Árpád, *Századok*, 1879/1, 85–86.

¹³ Pályázatot nyújtott be még Beregszászi Pál, Fratricsevits Antal, Gubernáth Antal, Horvát István, Jankovits József Alajos, Kulcsár István, Lőrincz Ferenc, Vitkóczy Mátyás. Személyi adataikat alapos levéltári kutatások után Brisits Frigyes tárta fel: BRISITS Frigyes, *Czinke Ferenc egyetemi tanári kinevezésének története*, It, 1944/1, 1–13.

¹⁴ Révai Miklós utódlásának kérdését, s ehhez kapcsolódóan Horvát István kálváriáját ketten vizsgálták: VASS Bertalan, *Horvát István*, Bp., kiad. Magyar Tudományos Akadémia, 1895²,

A 15. lábjegyzetben megnevezett, az OSZK Kézirattárának tulajdonában lévő Ferenczy János-, Horvát István- és Potyondi Rafael-levelezésből csak a Czinke Ferencre vonatkozókat említjük. Ferenczy János 1807. július 27-én értesíti Horvátot arról, hogy az egyetem elbírálta a pályázatokat, s a következő sorrendet terjesztette fel a kancelláriára: 1. Kultsár István, 2. Czinke Ferenc, 3. Horvát István.¹⁵ 1807 augusztusában Horvát így reagál az előbbiekre: „mert most már csak azért fohászkodom, hogy ne Tzinke, hanem inkább én nyerjem el a széket.”¹⁶ Nagyjából fél évvel az őt ért kudarc után a következő módon foglalja össze álláspontját: „A Magyar Nyelv Tanítói hivatalát, melyet RÉVAI annyira díszesített, Czinke Ferenc budai Poeseos Professor nyerte el. Károsabban nem eshetett volna a választás, mint ahogyan esett.”¹⁷

Kazinczy Ferenc és köre kifejezett antipátiával fogadta Czinke kinevezését, élvezettel diskuráltak botlásairól a katedrán. Az egyetemi hallgató Szemere Pál részletesen beszámol a professzor tanítási szokásairól, külön kiemelve korszerűtlen nyelvi nézeteket:

Czinke Úr ma tartotta examenét. Követi a' Debretzeni Grammatikát. . . Én is bátorkodtam szólni, hogy az örömet és vegyest analogiája szerint kell írni, egy pvel a' képest-t. Czinke hamarosan fogadta 's nevem kérézé 's kikérte, hogy meglátogassam, mellyet cselekedni fogok rövid időn.¹⁸

Vitkovics egy szinte botrányba fulladt, mindenféle jó ízlést nélkülöző vizsga kapcsán kesereg Kazinczyknak:

104–133; SZALAI Anna, *Adalék a Pesti Magyar Tanítószék történetéhez: Horvát István sikertelen pályázata 1807-ben = Klasszika és romantika között*, szerk. KULIN Ferenc, MARGÓCSY István, Bp., Szépirodalmi, 1990, 130–147. Egyébként mindketten Ferenczy János, Horvát István, Pázmándi Horvát Endre és Potyondi Rafael egymással váltott leveleit dolgozták fel (OSZK Kt, *Levelestár*). A Pesti Universitas történetének ezzel a periódusával a következő szakmunkák foglalkoznak: WALDAPFEL József, *Ötven év Pest és Buda irodalmi életéből: 1780–1830*, Bp., MTA, 1935, 191–194; SZENTPÉTERY Imre, *A Bölcsészettudományi Kar története: 1635–1935*, Bp., Pázmány Péter-Tudományegyetem, 1935 (A Királyi Pázmány Péter-Tudományegyetem Története, 4), 181–187; CSAHIVEN Károly, *Pest-Buda irodalmi élete: 1780–1830*, Bp., Stephanum Nyomda, 1934, II, 57–59; SZIKLAY László, *Pest-Buda szellemi élete a 18–19. század fordulóján*, Bp., Argumentum, 1991, 75.

¹⁵ OSZK Kt, *Levelestár*, 49: Ferenczy János Horvát Istvánnak, 1807. július 27.

¹⁶ OSZK Kt, *Levelestár*, 41.: Horvát István Ferenczy Jánosnak, 1807. augusztus 19.

¹⁷ Sajnos e levelet sem az OSZK-ban, sem az MTA Kézirattárában nem találtuk meg, éppen ezért Szalai Anna tanulmányából citáljuk: SZALAI Anna, *i. m.*, 147.

¹⁸ KazLev, VI, 267–268.

Martiusnak 2ikán Tzinke Ferentz a Magyar Nyelvet Tanító „A Magyar Ékes szóllásnak Gyakorlásaiból Próbatételeit publitzé letzkézte.” (az ő szavai) Sok Hallgatók tódultak öszve, mivel parturiebat mons. Fellépett a Professor Úr s egy kis beszédet declamált. Kihúllott fogai és retsegő szava miatt viszsásan ütött ki. . . Köpedelem volt hallgatni és látni. – de a mi legotsmányabb, az, hogy egy közülök Tilinkót fújt, s bújdosik a disznó kilentz malatzával, effective danlotta. Egek! az Egri Gymnasi-umban is nagy gyermekség lett volna, hát a Pesti Universitásban? – Tele boszonkodással, tele szégyennel, takarodtam el onnan. Ezt írtomban is elpironkodom Barátom!¹⁹

Vitkovics és Szemere örömmel számol be arról Kazinczynak, hogy Czinkét mind a hét hallgatója elhagyta, s a diákok közül négyen felkérték Horvát Istvánt, hogy a magyar literatúra és nyelv tárgykörében magánórákat adjon nekik.²⁰

4. A vita és a Kazinczy-kör véleménye az Ungvárnémeti-episztoláról

Császár Elemér kritikátörténeti könyvének egyik fontos fejezetében állapítja meg, hogy a magyar irodalomban a *Prozódiai harcal* kezdődő és fél évszázadon át húzódó irodalmi viták többségét személyeskedés, nyers és kíméletlen hang jellemzi: „nyugodt, objektív kritika helyett gyalázkodó támadásokat vagy éppen paskvillusokat írnak.”²¹ Első ránézésre Czinke Ferenc és Ungvárnémeti Tóth László polémiaja is ebbe a sorba illik, azonban a szövegek alaposabb tanulmányozását követően jól látszanak az 1810-es évek nyelvi és irodalomesztétikai kérdései. Az episztolák elé függesztett *Előszó*ból kitűnik, hogy Ungvárnémeti kezdeményezte a két költői levél kinyomtatását, hogy az azokban megfogalmazódó gondolatok nagyobb publicitást nyerjenek.²²

Czinke episztolája élére a következő mottót illeszti: „A’ szokás (az uralkodó, a’ nemesebb) / tsalhatatlan nyelvmester. / Úgy tetszik, Ezt akarta mondani Quintilia-

¹⁹ KazLev, VI, 277–278.

²⁰ KazLev, VII, 363; KazLev, VII, 436. A hallgatókkal előadatott mű egyébként nyomtatásban is megjelent: CZINKE Ferenc, *Az ifjú Szószóllók gyűlése a’ nyelvek ügyében Moháts mezéjén. . .*, TudGyűjt, 1818/VIII, 108–110.

²¹ CSÁSZÁR Elemér, *A magyar irodalmi kritika története: A szabadságharcig*, Bp., kiad. Kisfaludy-Társaság, 1925, 20.

²² UNGVÁRNÉMETI TÓTH László *művei*, s. a. r. BOLONYAI Gábor, MERÉNYI Annamária, TÓTH Sándor, Bp., Universitas, 2008 (RMKT, XVIII. század, 9.), 469. (a továbbiakban: UTLM). A versek eredeti megjelenési helye: UNGVÁRNÉMETI TÓTH László, CZINKE Ferenc, *Két poétai levél: Tekintetes Czinke Ferencz úré Tóth Lászlóhoz, Tóth Lászlóé Tekintetes Czinke Ferencz Úrhoz*, Pesten, Trattner János Tamás betűivel, 1816, 1–16.

nus.”²³ A verset disztichonokban írja, s abban elveti a nyelv megújításának fontosságát, bírálja a neológiahoz kötődő kifejezéseket:

Újulnunk szükség? Ujulj, de – hazáddal: ez a’ nagy
Oskola: édes anyád, mestered, édes atyád.
Engedj – lángomnak! Veszedelmünk látni – magunkban –
E’ fáj. Oh ifjú – szört hasogatva – veszünk;²⁴

Czinke költői levele zárlatában a latin szavak eredeti leírását preferálja, s Ungvárnémeti műveiben azok ejtés szerinti alakjait súlyos fogyatékoságnak tartja.

Figyelemre méltó, hogy Tóth László szövege felütésében Czinke valamennyi fontosabb titulását megnevezi: említi többek között a Pesti Universitason betöltött professzori pozícióját, s utal a tudományos társaságokban megszerzett tagságaira is. Ungvárnémeti válaszában kiáll a nyelvújítás szükségessége mellett, az episztola motívójában a szokást régi bűnként aposztrofálja. Tóth László szövege még magán viseli Kazinczy hatását: az egyéniség, a karakter, az önállóság vágya és az alkotói sajátosság kérdéseit mesterének nézetei szerint értelmezi, azonban az érvelés lendülete már szétfeszíti a klasszika kereteit. Ungvárnémeti a költői tehetséget a poézis és a graphikai talentum együttesének tartja, a grammatika és irodalom tárgykörében a jó ízlést véli mércének. E kérdések tekintetében, nyilván nem célzás nélkül, az egyetemi katedráért folytatott harcban vesztes Horvát Istvánt, valamint Révai Miklóst és Kazinczy Ferencet tartja követendőnek, példájuk nyomán a neológia legfontosabb tételének megértéséhez jut el:

Újulnunk szükség, ’s mivelünk újulni Hazánkknak;
Nem minekünk avval. (k) Fiatalkor tiszte tanulni.²⁵

Az episztola Kazinczy körében nagy népszerűségnek örvendett, lelkesen konstatálták, hogy Ungvárnémeti keményen és határozattan támadta meg Czinke Ferencet. A Széphalmi Mester 1816. március 2-án több barátját is tudósította ezen örömteli eseményről, példának okán Szentgyörgyi Józsefnek a következőket jelentette: „Nem tudom, láttad e az Universitásbeli Magyar nyelv Prof. Czinke Úrnak Tóth Lászlóhoz írt Epistoláját. Én igen szeretem mikor az ellenfelen olly férjfiak szóllanak-meg; kivált mikor osztán nekik Tóth Lászlók felelnek.”²⁶ A Nagy Gábornak postázott levélben Ungvárnémeti alapvető személyi adatainak felsorolása (pataki diákévek, házi tanítókodás a Rhédey családnál, orvostudományi tanulmányok, görög versek írása)

²³ UTLM, 712.

²⁴ UTLM, 713.

²⁵ UTLM, 471.

²⁶ KazLev, XIV, 1.

mellett Kazinczy arról is beszélt, hogy a neológia tábora egy tehetséges fiatalemberrel gazdagodott.²⁷ A néhány nappal később, Kölcseynek postázott sorok szerint: „Soha gyilkosabb ütést Czinke nem kaphatott.”²⁸

²⁷ KazLev, XIV, 2.

²⁸ KazLev, XIV, 132.